

LA COMPLICITAT DEL SECTOR FINANCER ESPANYOL EN L'OCUPACIÓ DE PALESTINA. EL CAS DE L'ENERGIA SOLAR I GREENWASHING

RESUMEN EXECUTIU

Els efectes del canvi climàtic cristal·litzen la necessitat de generar propostes d'adaptació i mitigació dels efectes de l'escalfament global al Sud i Nord globals. En aquest marc, la producció d'energies renovables emergeix com una oportunitat de transició socio-econòmica ecològica, però aquesta continua sense incorporar una perspectiva de justícia social i global, de gènere i ecològica real. Empreses multinacionals adopten polítiques de 'Greenwashing' per continuar les seves activitats extractives i destructives del medi ambient i les vulneracions de drets humans de les comunitats locals, sota la falsa retòrica d'inversions sostenibles. Impactes negatius que s'incrementen i queden impunes en situacions d'alt risc com conflictes armats o situacions d'ocupació i apartheid com el cas de la Palestina ocupada. Aquests projectes no serien possibles sense les inversions de fons financers, entitats bancàries i asseguradores. En aquesta línia, aquest informe exposa l'entramat financer espanyol que possibilita la planificació, construcció i posada en marxa de projectes d'energia solar als Territori Ocupat de Palestina (ToP). Aquest entramat també s'usa en territori reconegut internacionalment com Israel, es a dir el desert del Naqab/Nègev, on el govern israelià busca maneres d'expulsar a la població palestina que hi habita.

- El Govern d'Israel ha establert per objectiu obtenir el 30% de l'energia d'Israel de fonts renovables per a l'any 2030. Segons els plans del Ministeri d'energia, l'energia solar representarà aproximadament el 90% de l'electricitat, i l'eòlica, l'aigua i la biomassa el 10% restant. Per assolir aquesta capacitat fotovoltaica, Israel està promovent la creació de noves granges solars i projectes de doble ús que inclouen la instal·lació de panells solars a teulades i camps de cultiu. Aquesta solució requereix de nous terrenys, fet que en el actual context d'ocupació i apartheid israelià sobre la població palestina implica augmentar la política de confiscació de terres i de desplaçaments forçosos dels residents locals
- Els projectes d'energia solar d'Israel es concentren al Territori Ocupat Palestí de la Vall del Jordà. En aquesta regió el control militar es combina amb la gestió civil en mans dels Consells Regionals i Locals dels assentaments il·legals. Els palestins i comunitats beduïnes d'aquest territori no tenen accés al sistema elèctric i es veuen obligats a proveir-se d'energia a través de generadors de combustible o panells solars. En el procés de desposseïció dels seus recursos naturals i de desplaçaments forçosos, l'organització israeliana B'tselem i palestina Who Profits han documentat des del 2016, nombrosos casos de confiscació i destrucció de panells solars a Khirbet Jenbah i Khirbet al-Halawah al sud-Hebron; Khirbet Tall al-Himma i Khalet Khader a la Vall del Jordà.
- L'altra regió en la que es concentren els grans projectes d'energia solar d'Israel és el desert del Naqab (en àrab) o Nèguev (en hebreu), territori històric de Palestí, a on també es practica una

política sistemàtica de confiscació de terres als beduïns palestins. Aquestes comunitats viuen en situació de molta precarietat per la falta d'electrificació i accés als serveis públics. Who Profits també ha documentat casos de confiscació de panells solars i violència física contra població beduïna a viles d'Al-Arakib, Umm al-Hiran, Yacoub Abu al-Qiyan i Kuhla. Aquests projectes empresarials no serien possibles sense el finançament d'inversors, creditors i asseguradores.

A continuació, identifiquem les principals relacions entre els projectes comercials d'energia solar a la Vall del Jordà i la regió de Naqab i empreses espanyoles:

- L'empresa israeliana, proveïdora de projectes solars a Shdemot Mehola i Petza'el a la Vall del Jordà va ser finançada l'any 2009 per General Electric, que manté vincles amb Banco Santander. SolarEdge, consta als fons d'inversió Ibercaja Renta Internacional, Ibercaja Utilities FI i Ibercaja Sostenible y Solidario, de l'entitat Ibercaja. L'empresa israeliana també forma part dels actius bursàtils de Bankia (absorbida el 2021 per Caixabank) i de BBVA.
- L'entitat Ibercaja posseeix, també, accions per valor de 1,2 ME de l'empresa nord-americana First Solar, que ha estat proveïdora de mòduls fotovoltaics al projecte Kalia Solar i a la planta Ramat Hovav Solar Field, situada al territori d'un poblat beduí desplaçat. També hi inverteix la gestora Amistra Global, amb seu a Bilbao, que va adquirir al 2019 prop de 800.000 euros en accions de la companyia. First Solar, juntament amb Solar Edge, estan incloses també a la cartera d'inversions del BBVA, concretament del seu fons BBVA Bolsa USA.
- Al projecte Kalia Solar, al territori ocupat de la Vall del Jordà, hi participa, també, l'alemanya SMA Solar Energy, de la qual la gestora espanyola Welzia Ahorro té accions per un capital de 99.521 euros al seu Fons WELZIA AHORRO 5, FI.
- Arava Power, participada amb un 40% per Siemens AG, va desenvolupar Ketura Sun, al Desert del Naqab. En aquest procés va efectuar una operació de finançament del deute de 5 milions de dòlars des del fons creditici israelià Viola Credit (Viola Group), que opera amb Banco Santander. Viola Credit és partner de fons Cardumen Capital amb seu a Madrid i que ha estat finançada amb 7,5 ME per Innocells, el hub d'innovació digital i corporate venturing de Banc Sabadell.
- Siemens AG és present a la cartera d'inversions de la majoria de tots els grans bancs espanyols i també de Kutxabank i les asseguradores Mapfre i Catalana Occidente. Siemens AG es va associar l'any 2017 amb l'espanyola Gamesa SA amb préstecs de BBVA i Banco Santander. La nova empresa Siemens Gamesa va obtenir crèdits del BBVA al 2019 i de CaixaBank al 2020. Siemens AG ha estat proveïdora de l'israeliana Enlight Renewable Energy.
- Enlight Renewable Energy és responsable de la construcció del projecte solar de Halutziot i d'una desena de parcs d'energia eòlica al Desert del Naqab i a la Cisjordània ocupada. Enlight va rebre, al 2020, un 'préstec verd' de Banc Sabadell i Bankia per construir el camp eòlic de Gecama a Cuenca, a l'Estat Espanyol.
- Clal Insurance and Finances és present en projectes com Kalia Solar i Halutziot Solar Farm i finança empreses com Enlight i la francesa EDF Energies Nouvelles. EDF va promoure, en cooperació amb la israeliana Solex, el camp solar Zmorot al Naqab i participa en l'empresa Ashalim Sun, adjudicatària del camp Ashalim PV, juntament amb la israeliana Clal Sun. L'empresa catalana d'assegurances Catalana Occidente inverteix àmpliament en Clal Insurance.
- Clal Insurance and Finances, Noy Fund Finances i Bank Hapoalim han finançat també el megaprojecte termosolar d'Ashalim, al Naqab, que consta de tres instal·lacions o fases de desenvolupament on ha participat Abengoa amb un préstec de Bankia. Abengoa va traspasar el seu percentatge en el projecte Ashalim a l'asturiana TSK Group, que va rebre 3 milions en ajuts financers, préstecs i bonificacions, i va rebre dos avals per Banco Santander, Abanca, BBVA, Sabadell, Bankinter, CaixaBank, Cajamar, Unicaja i l'Institut de Crèdit Oficial espanyol.
- Noy Fund també era co-proprietària de la segona fase d'Ashalim, Plot B, juntament amb la californiana BrightSource i la francesa Alstom, que en posseeix un 25.05%. Alstom té vincles financers amb Banc Sabadell, BBVA i CaixaBank.

- El projecte d'energia solar Jordan Valley Project, sota construcció, està liderat per l'empresa Teralight i Canadian Solar. Aquesta última formar part de la cartera d'inversions de les gestores espanyoles Gesiuris Asset Management S.G.I.I.C. i Andbank Wealth Management, SGII, BBVA i Banco Santander.
- L'empresa xinesa SunTech amb una intensa activitat als projecte solars de Netiv Hagud a la Vall del Jordà o Ketura Sun al Naqab, va ser finançada al 2005 per Prax Capital China, creada per dos empresaris espanyols i finançada per la SICAV Antresma de Inversiones S.A., que gestiona Santander Private Banking Gestión, S.A., S.G.I.I.C, una gestora del Banco Santander.
- Per últim, l'empresa espanyola Soltec Energías Renovables ha promogut i subministrat material a projectes com el de Timna Valley, en associació amb Shikun & Binui Energy, i a dos camps més al sud del Naqab, a Bnei Shimon i a Merhavim (en construcció). En aquest procés, Soltec ca rebre préstics Banco Santander amb l'assessorament de PwC i amb participació de Bankia, Bankinter, BBVA, CaixaBank, Cajamar, CajaRural, Ibercaja, Liberbank, Banc Sabadell, Banco Cooperativo Español i Banco Pichincha España. L'any 2021 obre una nova línia de crèdit on s'afegeix Banca March.
- La majoria d'aquestes inversions es tendeixen a presentar com a finançament de projectes d'energies renovables respectuoses amb el medi ambient i responsables socialment, malgrat que el desenvolupament d'aquests projectes va en detriment de la sobirania energètica de les comunitats locals i contribueix la vulneració de drets humans. Aquesta pràctica s'anomena 'greenwashing' o "rentat de cara". En l'actualitat el finançament amb criteris ESG (Ambientals, Socials i de Govern Corporatiu) i l'emissió dels anomenats "bons verds" -valors de deute emesos per institucions públiques o privades per a finançar projectes verds i sostenibles- han esdevingut un mercat prioritari per a les entitats bancàries i fons d'inversió, però aquest creixement no ha anat acompanyat per una regulació i control suficient per prevenir impactes negatius sobre el medi ambient i les comunitats locals on s'executen els projectes.

La recerca aporta recomanacions específiques, alineades amb les propostes plantejades per la coalició internacional Don't Buy into the Occupation. Concretament:

Recomanacions adreçades als organismes internacionals i als governs

- Informar als fons d'inversió i empreses sota la seva jurisdicció sobre la situació política i social al Territori Ocupat Palestí i altres regions d'Israel des d'una perspectiva de Dret Internacional dels Drets Humans i del Dret Internacional Humanitari (DIH), per a prevenir riscos legals, financers, reputacionals i/o operacionals.
- Activar mecanismes legals, fiscals i tècnics que desincentivin als fons d'inversió i les empreses de realitzar activitats econòmiques al Territori Ocupat Palestí, d'acord amb les seves obligacions internacionalment ratificades en base als instruments internacionals dels Drets Humans i DIH.
- Contribuir a la regulació internacional de les empreses multinacionals i els fluxos d'inversió internacional, incloent els bons verds, a través del suport al Tractat Internacional sobre Drets Humans i Empreses i la incorporació tant de la futura Directiva Europea Corporate Sustainability Due Diligence Directive com del Reglament Europeu relatiu a l'establiment d'un marc per a facilitar les inversions sostenibles.
- En aquesta línia, els organismes reguladors han de plantejar amb màxima claredat i sense cap ambigüitat els mecanismes específics que les entitats financeres han de complir per tal de exigir el respecte dels drets humans i ambientals a cadascú dels productes financers que generin. Les entitats financeres no haurien de aplicar dinàmiques d'autoregulació difoses, a falta de criteris poc específics per part dels reguladors.
- Per a les administracions, incorporar a la contractació de préstecs, criteris de responsabilitat social, fiscal i mediambiental on es trobi present el respecte als drets humans i al Dret Internacional Humanitari. Afegir clàusules a les distintes etapes com clàusules de declaracions responsables, condicions especials de execució i solvència tècnica en línia amb les propostes desenvolupades des de les finances ètiques.

Recomanacions adreçades als fons d'inversió i a les asseguradores:

- Desenvolupar mecanismes de diligència deguda per garantir el respecte dels drets humans en el procés de presa de decisions i seguiment de les inversions en empreses amb activitats econòmiques en el Territori Ocupat de Palestina (ToP) o altres territoris reconeguts internacionalment com d'Israel, però on es cometen vulneracions contra la població beduïna palestina que ha de ser protegida, com el cas del Desert del Naqab/Nègev.
- Crear criteris per els portafolis dels fons d'inversió que incloguin característiques específiques per tal de prevenir que les inversions es facin a Territori Ocupat o situacions on hi ha vulneracions del Dret Internacional Humanitari (DIH).
- Produir i publicar polítiques i directrius robustes pel respecte del dret internacional dels Drets Humans i el Dret Internacional Humanitari en els processos d'inversió, incloent criteris per a l'exclusió d'empreses que registrin vulneracions en base a sentències legals fermes, dades incloses en Resolucions de Nacions Unides i informes de Relators Especials com la Base de Dades d'empreses amb activitats en el Assentaments israelians al ToP (A/HRC/43/71), dictàmens de mecanismes soft-law com els Punts de Contacte Nacional de l'OCDE o evidències sòlides proveïdes per part de la societat civil organitzada.
- Establir un diàleg amb les parts interessades, especialment amb les organitzacions de la societat civil que treballen a la regió i amb les comunitats palestines afectades per les activitats empresarials al ToP i al Desert del Naqab/Nègev, amb l'objectiu d'entendre els múltiples impactes que sofreixen i conèixer les seves demandes.
- Publicar les seves inversions per tal de promoure la transparència, la traçabilitat i la fiscalització de les seves operacions per part d'organismes internacionals, governs i públic en general.

Recomanacions adreçades a les empreses:

- Prevenir i reparar les vulneracions de drets humans en els territoris afectats pel conflicte armat i ocupació com el cas de Palestina, a través del disseny i implementació de mecanismes de deguda diligència i polítiques d'empresa sobre drets humans que assegurin avaluacions d'impacte en Drets Humans (AIDH), seguiment de les seves activitats econòmiques i de les seves empreses subsidiàries i/o filials i la reparació a les comunitats i als individuals afectats per les seves activitats.
- El cessament immediat de les seves activitats econòmiques en el Territori Ocupat Palestí i altres territoris afectats per conflictes com la regió del Naqab en línia amb els Principis Rectors de Nacions Unides sobre Drets Humans i Empreses.
- Establir diàleg amb les comunitats on es desenvoluparien les seves activitats a través de processos de consulta previs, informats i lliures per analitzar l'impacte potencial de les seves activitats econòmiques i comercials, i prendre mesures efectives per a prevenir vulneracions de drets humans. Així com definir els processos de remei i reparació efectiu i directe en cas d'impactes negatius ocorreguts.

Recomanacions adreçades a la societat civil organitzada i a la ciutadania

- Investigar, exposar i denunciar el finançament indegut a empreses que vulnereu el dret internacional i de drets humans en les seves activitats econòmiques i/o tenen presència en el ToP.
- Informar-se sobre les inversions internacionals dels seus bancs i asseguradores per actuar de forma responsable i retirar els seus recursos econòmics en el cas de que estiguin involucrats directa o indirectament en vulneracions dels Drets Humans.